

Jak wspomagać dziecięce talenty

mgr Anna Kluska

Mądry, zdolny, szczęśliwy przedszkolak - jak rozwijać dziecięce talenty, co robić, by pomóc, a nie zaszkodzić? Prelekcja dla rodziców i nauczycieli dzieci przedszkolnych

Każde dziecko rodzi się z wieloma możliwościami, do których zaliczane są również zdolności. Przeważająca większość dzieci jest uzdolniona, różnią się one jednak rodzajem zdolności i wielkością potencjałów, które w późniejszym okresie życia umożliwiają maksymalny dla danego dziecka poziom rozwoju zdolności.

Zróżnicowanie biologiczne występujące na początku życia zwiększa się znacznie w trakcie rozwoju dziecka. Uwarunkowania środowiskowe i osobowościowe dzieci mogą spowodować ich nierównomierny rozwój.

Każdy rodzic chce, by jego dziecko było mądre, wytrwałe, sumienne, pracowite, samodzielne, odpowiedzialne, a do tego jeszcze śpiewało, tańczyło, znało języki obce, uprawiało sporty i w tym wszystkim odnosiło sukcesy. Życie jednak weryfikuje te oczekiwania. Zadaniem zarówno rodziców, jak i wychowawców jest przede wszystkim stworzenie dziecku możliwości poznania jak największej liczby różnych formatywności, tak aby samo poczuło, co jest mu bliskie, co je cieszy i fascynuje. Wtedy będzie możliwość rozpoznania potencjalnych zdolności dziecka.

Nie należy dziecka zmuszać do robienia rzeczy na siłę, do czegoś wbrew jego wrodzonym możliwościom, które będą ujawniać się powoli i stopniowo. Czasem trzeba cierpliwie poczekać, dobrze obserwować, by umiejętnie uchwycić zainteresowania dziecka.

Z różnorodnych doświadczeń, sprawności i upodobań dziecko z czasem wybierze dla siebie te, które będą sprawiać mu najwięcej przyjemności. Wtedy odda się im bez reszty. Może to będzie rysowanie, liczenie, skakanie, gra na instrumencie, taniec...? Czasem to będzie pasja na chwilę, a czasem na całe życie.

Czym zatem są zdolności, jak je rozpoznać i rozwijać?

Zdolności są definiowane jako indywidualne możliwości skutecznego działania w różnych sytuacjach lub też jako maksymalne możliwości człowieka - czyli górna granica poziomu sprawności działania, którą może on osiągnąć, jeśli stworzymy optymalne warunki i zapewnimy odpowiednią stymulację.

Wśród zdolności możemy wyróżnić:

- **Zdolności ogólne**, czyli możliwość wykonywania wielu różnorodnych czynności
- **Zdolności specjalne**, czyli wykonywanie ściśle określonych czynności

W przedszkolu mamy do czynienia ze **zdolnościami "aktualnymi" lub "realizacyjnymi"**, czyli takimi, które ujawniają się w konkretnych działaniach dziecka.

Dzieci przedszkolne bezustannie dokonują odkryć rzeczy i zjawisk nieznanych i zupełnie nowych. **Wspieranie rozwoju dzieci potencjalnie uzdolnionych polegać powinno na ich stałej aktywizacji** poprzez przydział ciekawych, różnorodnych i o zwiększonym stopniu trudności zadań, a eliminowaniu czynności mechanicznych i pracochłonnych - raczej hamujących niż rozwijających zdolności.

Bywa, że indywidualne cechy dziecka nie są w porę odkryte i nie rozwijają się. Dochodzi wówczas do marnotrawienia największego kapitału - zdolności twórczych. Zbyt późno odkryte zdolności i uzdolnienia uniemożliwiają ich szczytowy rozwój. Zatem ogromne znaczenie ma posiadanie wiedzy na temat rozwojowych aspektów zdolności po to, aby już od najwcześniejszego okresu życia dziecka umieć

je rozpoznać i rozwijać. Często zachodzi nieporozumienie w zakresie rozumienia konieczności wspierania rozwoju dziecka.

Zdarza się, iż skupiamy się na rozwoju intelektualnym dziecka, zostawiając na dalszym planie inne aspekty. A przecież dziecko musi rozwinąć się także fizycznie, wykształcić swoją osobowość, emocjonalność i umiejętności społeczne, by stać się dojrzałym, rozumiejącym siebie i innych człowiekiem.

Bez względu na dziedzinę uzdolnień **psychologowie wyodrębniają kilka cech charakteryzujących potencjalnie uzdolnione dziecko.**

Są to:

- Preferowanie towarzystwa dorosłych, częste zadawanie pytań, przysłuchiwanie się rozmowom i zabieranie głosu w dyskusji (jeżeli wynika to ze sposobu wychowania czy braku towarzystwa rówieśników, nie ma związku ze zdolnościami)
- Łatwa koncentracja, wzmożona umiejętność skupiania uwagi (postrzegana jako "zapominanie o świecie")
- Szybkie znudzenie, niechęć do powtarzania tych samych rutynowych czynności
- Samodzielność i niezależność w organizowaniu własnej aktywności, niechęć do podporządkowania się w grupie
- Ciekawość świata, bogactwo słownictwa, duża wyobraźnia, zadawanie wielu pytań, samodzielne wyszukiwanie problemów do rozwiązania.

Rodzaje zdolności dziecka przedszkolnego i sposoby ich wspierania

Zdolności intelektualne

Dziecko:

- jest bystrym obserwatorem, szybko podchwytuje nowe rzeczy
- potrafi z przyjemnością wykonywać zadania umysłowe
- poprawnie używa wielu słów
- zadaje dużo pytań
- ma oryginalne pomysły, dobrą pamięć, lubi czytać
- jasno wyraża swoje poglądy w mowie
- pragnie poznawać przyczyny zjawisk
- jest zręczne, bezustannie eksperymentuje
- jest samodzielne, pewne siebie, niezależne
- polega samo na sobie
- przejawia radość i optymizm
- skupia uwagę na rzeczach nowych

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach intelektualnych:

- rozwiązywanie i samodzielne układanie krzyżówek, rebusów, łamigłówek, układanie historyjek wyrazowych i obrazkowych
- wyrażanie w rozmowie i dyskusji sądów i przemyśleń na temat wysłuchanych utworów literackich, muzycznych, obejrzanych spektakli teatralnych, filmów, zwiedzanych wystaw
- rozmowy przy encyklopediach, poradnikach, atlasach i informatorach tematycznie związanych z zainteresowaniami dzieci
- tworzenie kącików zainteresowań, bogatych w eksponaty, narzędzia i przybory
- wspólne gry planszowe i komputerowe gry edukacyjne
- spotkania z ciekawymi ludźmi
- wycieczki do miejsc, będących bodźcem rozwoju intelektualnego(muzeum, wystawy, teatr,

galeria, planetarium, miejsca pracy...

Zdolności literacko-teatralne

Dziecko:

- jest bardzo wyczułone na słowa - wychwytuje je z otoczenia, mówi dużo i chętnie, lubi być słuchane
- bardzo szybko i chętnie uczy się wierszyków
- słowami wyraża przeżywane emocje
- układa i opowiada własne bajki
- jest śmiały, łatwo nawiązuje kontakty i jest dobrym obserwatorem, przejawia niezależną postawę wobec życia
- zazwyczaj już w przedszkolu płynnie czyta
- nie zraża się łatwo
- jest bardzo pomysłowe w znajdowaniu odpowiedzi i nowych sposobów robienia czegoś
- jest skore do odkrywania nowego otoczenia

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach literacko-teatralnych:

- głośne czytanie dziecku
- samodzielne czytanie przez dziecko dla rówieśników
- słuchanie opowieści dziecka z zainteresowaniem, zadawanie pytań
- opowiadanie dziecku bajek, zachęcanie do układania nowych wersji
- samodzielne układanie rymowanek, wierszyków, zagadek, opowiadań
- nagrywanie i odtwarzanie opowieści dziecka, przeprowadzanie wywiadów na określone tematy
- zabawy ze słowami (wyszukiwanie wyrazów na daną głoskę, odnajdywanie wyrazów podobnych i przeciwstawnych, budowanie nowych wyrazów, abstrahowanie...)
- układanie nowych, "dziwnych" wyrazów i wyszukiwanie dla nich znaczeń
- zabawy w teatr, odgrywanie scenek z bajek i życia
- wspólny udział w spektaklach teatralnych

Zdolności muzyczne

Dziecko:

- jest bardzo wrażliwe na dźwięki, porusza się w ich rytmie, naśladuje je
- reaguje na natężenie i barwę dźwięku, potrafi rozróżnić wysokość dźwięku
- posługuje się ekspresywnymi ruchami ciała dla okazania emocji i nastroju
- lubi śpiewać, robi to czysto
- uwielbia tańczyć, wystukiwać rytm, gdy gra muzyka
- pasjonuje je gra na instrumentach i wszystkim, z czego można wydobyć dźwięk
- często kojarzy różne zjawiska z muzyką

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach muzycznych:

- kupowanie grających zabawek - instrumentów, z których można wydobyć dźwięk
- umuzykalnianie poprzez uczestnictwo w zajęciach rytmiczno-muzycznych
- gra na instrumencie traktowana jako zabawa
- udział w różnorodnych koncertach, słuchanie muzyki w domu, wspólne śpiewanie piosenek, nucenie melodii, prowadzenie śpiewanych dialogów podczas zabaw w teatr
- wzbogacanie wiedzy muzycznej
- tworzenie improwizacji słowno-muzycznych
- ilustrowanie i nagrywanie własnych bajek ilustrowanych grą na instrumentach
- udział w przeglądach, prezentacjach i konkursach muzycznych

Zdolności plastyczne

Dziecko:

- wykazuje wczesne wzmożone zainteresowanie rysowaniem
- wiele czasu spędza nad kartką papieru
- lubi angażować się w różne przedsięwzięcia plastyczne
- z radością uczestniczy we wszelkich zajęciach artystycznych
- niekonwencjonalnie dobiera kolory, łączy techniki, jego prace są oryginalne, nie przypominają prób innych dzieci
- potrafi wykorzystać niemal wszystkie "znaleziska", by tworzyć swoje dzieła, eksperymentuje
- ma bujną wyobraźnię i tworzy świat fantazji
- szybko uczy się perspektywy
- jest wrażliwe na piękno otaczającego świata, a jednocześnie bardzo spostrzegawcze
- w swoich pracach wyraża emocje

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach plastycznych:

- podsuwanie kredek i farb, zachęcanie to wspólnej działalności, podejmowanie swobodnych działań
- wspólne poznawanie nowych technik
- pozostawienie dziecku swobody zgodnej z jego wyobraźnią
- udział w wystawach, wspólne oglądanie dzieł w muzeach
- udział w zajęciach grupy plastycznej
- udział w przeglądach, prezentacjach i konkursach plastycznych

Zdolności przyrodnicze

Dziecko:

- interesuje się żywo otaczającym światem, obserwuje jego różne wymiary
- zadaje mnóstwo pytań dotyczących świata roślin i zwierząt
- samodzielnie rozpoznaje i nazywa napotkane zwierzęta i rośliny
- fascynuje się pewnymi grupami zwierząt czy roślin
- ważne jest dla niego każde, nawet najmniejsze żyjątko, zadba o jego bezpieczeństwo, dokarmianie
- wyraża potrzebę posiadania i opieki nad zwierzątkiem lub rośliną
- z każdej wyprawy przynosi rośliny, pyta o ich nazwy lub samo wyszukuje w atlasie
- lubi kontakt z przyrodą i zabawy na powietrzu
- lubi książki, opowieści o zwierzętach

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach przyrodniczych:

- utrwalanie naturalnej wrażliwości dziecka poprzez opowiadanie o życiu zwierząt, ich odczuciach, pokazywanie różnych gatunków roślin
- poszerzanie wiedzy dziecka poprzez kupowanie tematycznych czasopism i książek dostosowanych do jego wieku, gier ukazujących sposoby obserwowania przyrody
- wspólne wyprawy do zoo, do lasu, parku, ogrodu, na wieś, spędzanie czasu w plenerze
- wspólne eksperymentowanie i obserwowanie, zakładanie akwarium, hodowli roślin, prace w przydomowym ogródku
- korzystanie na wyprawach z kompasu i lornetki

Zdolności matematyczne

Dziecko:

- jest zwykle spokojne i skupione, lepiej się koncentrują niż rówieśnicy
- przejawia zainteresowanie liczbami

- ciągle przeliczanie wszystkiego sprawia mu radość
- dość wcześnie interesuje się pieniędzmi, dopytuje o ceny towarów
- szybko rozróżnia pojęcia "mniej i więcej"
- bardzo lubi grać w karty, szachy, gry planszowe
- wcześnie interesuje się pojęciem czasu, orientuje się, która godzina
- w przyszłości jest punktualne

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach matematycznych:

- uzdolnione matematycznie dziecko nie lubi opowiadać o swoich zainteresowaniach, dlatego należy je zachęcać do pokazywania swoich osiągnięć
- wspólne rozwiązywanie rebusów, łamigłówek, nakłanianie dziecka do wyjaśnień, jak doszło do rozwiązania, układanie puzzli
- wprowadzanie i wyjaśnianie pojęć matematycznych w zabawach
- wspólne liczenie i przeliczanie odgłosów i przedmiotów w otoczeniu
- stosowanie wyliczanek
- tworzenie gier z ustaleniem reguł
- zabawy logiczne
- układanie opowiadań matematycznych do podanej formuły, stawianie pytań i problemów do rozwiązania
- udział w konkursach i turniejach matematycznych

Zdolności przywódcze

Dziecko:

- dość wcześnie, dużo i wyraźnie mówi
- lubi kontakty z rówieśnikami, dobrze czuje się wśród dzieci starszych, lubi zabawy w grupie i często im przewodzi
- samo potrafi nawiązać rozmowę z dorosłymi, jest błyskotliwe i śmiałe
- uczestnicząc w konfliktach grupowych samo stara się je rozwiązać, lubi być mediatorem w sporach, pomaga i pociesza
- łatwo przystosowuje się do nowych sytuacji, jest otwarte na świat
- jest dobrym organizatorem i doskonałym obserwatorem
- jest zazwyczaj lubiane przez otoczenie
- nigdy się nie nudzi, potrafi znaleźć sobie zajęcie, w przedszkolu zorganizuje zabawę i będzie w niej pełnił rolę przywódcy wyznaczając role wszystkim uczestnikom zabawy znajduje u nich posłuch, jego kierownicza rola jest akceptowana
- ma łatwość przystosowywania się do nowych miejsc, sytuacji
- jest ambitne, lubi nowe wyzwania, lubi rywalizację
- chętnie zgłasza się do konkursów, nawet jeśli zadania je przerastają
- jest uparte, konsekwentne, broni swojego zdania, przejawia niezależną postawę wobec życia
- jest wrażliwe na sprawy innych

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach przywódczych:

- umożliwianie częstego kontaktu z rówieśnikami i dziećmi nieco starszymi
- zachęcanie do podejmowania odpowiedzialnych decyzji
- konsekwencja w postępowaniu
- cierpliwe rozmowy z dzieckiem, wysłuchiwanie opowieści o przedszkolu i zdarzeniach z codziennego życia

Zdolności sportowe

Dziecko:

- uwielbia ruch, biega, skacze, chętnie bierze udział w zabawach sportowych
- posiada ogólną sprawność fizyczną
- jest zręczne
- szybko dobrze radzi sobie w różnych formach aktywności fizycznej
- wysiłek fizyczny sprawia mu radość

O talencie sportowym możemy mówić dopiero pod koniec okresu przedszkolnego, a nawet na początku nauki szkolnej. Warto jednak od najwcześniejszych lat przyzwyczajać dziecko do udziału w różnych formach aktywności fizycznej.

Sposoby stymulacji rozwoju dziecka o predyspozycjach sportowych:

- wspólna gimnastyka i kształtowanie ogólnej sprawności poprzez naukę biegania, skakania, doskonalenie zmysłu równowagi, rzutu i wspinania
- zachęcanie do korzystania z różnego rodzaju sprzętu sportowego, jazda na rowerze, hulajnodze, rolkach wrotkach, nartach, skakanie na skakance, gry i zabawy w terenie
- wspólne uczęszczanie na basen
- udział w zorganizowanych, specjalistycznych zajęciach sportowych

Rozwijaniu zdolności dziecka przedszkolnego sprzyjają:

- Dobra atmosfera rodzinna
- Dobra współpraca domu i przedszkola
- Rozszerzona oferta zajęć
- Dobra atmosfera w grupie rówieśniczej
- Ciepły i serdeczny kontakt z wychowawcą
- Okazywanie szacunku i miłości
- Akceptacja dziecka, rozumienie jego potrzeb, wsparcie w chwilach niepowodzeń i zwątpień
- Dostarczanie dziecku materiałów rozwijających wyobraźnię, wzbogacających język
- Pozostawienie dziecku czasu na myślenie, marzenie, zadumę
- Nadawanie dziecięcym wytworom skończonej formy (oprawianie rysunków, tworzenie tomików wierszy, organizowanie wystaw i prezentacji)
- Akceptacja naturalnej dziecięcej skłonności do odmiennego spojrzenia na rzeczy
- Chwalenie szczerzej indywidualności
- Ostrożność w redagowaniu tekstów dzieci
- Zachęcanie do bawienia się słowami

Pamiętajmy, dziecko jest przede wszystkim dzieckiem, a dopiero potem dzieckiem zdolnym - nic na siłę!

Literatura

1. Levis D., "Jak wychować zdolne dziecko". PZWL Warszawa 1998.
2. Eby J., Smutny J., "Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży". WSiP Warszawa 1994.
3. Zawadzka D., "Każde dziecko jest geniuszem".